

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИЯ – XI КЛАС, ЗАДЪЛЖИТЕЛНА И ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

История на България

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА.

Преподаването на учебното съдържание се осъществява в предвидените учебни часове по *История и цивилизация* съгласно действащата нормативна уредба.

Историческото образование притежава изключителни възможности за формирането на духовна и гражданска идентичност на личността. Този потенциал има извънредно важно значение както за културнообразователната област *Обществени науки и гражданско образование*, в която е включен учебният предмет *История и цивилизация*, така и за цялата система на средното образование в България.

Съвременната концепция за обучението по *История и цивилизация* се основава на възгледа, че то има особено важна роля за подготовката на младите хора, за тяхната ориентация, адаптация и реализация в съвременното демократично общество, за развиване на уменията им за активно гражданско участие в социалния живот в условията на културното многообразие и глобализацията. Причините за това са няколко:

- Разглеждайки миналото като промяна на представите за човека, обществото и света, на културните, политическите, стопанските и всекидневните условия на живот, историята в училище представя промяната като основна характеристика на съвременната епоха. Подобен възглед спомага за формиране на ценностна ориентация у младите хора в динамичното съвременно общество.

- С представянето на всекидневието, културата, политиката и стопанството в миналото като резултат от активната и творческата роля на човека, историята в училище развива разбирането за индивидуалната активност като основна гражданска ценност на съвременната епоха. Тази функция на обучението по *История и цивилизация* е в хармония с обществените очаквания и с необходимостта от ефективно участие на младите хора в България като граждани в съвременното демократично общество.

- Разглеждайки миналото в контекста на контактите между българите и другите народи, историята в училище утвърждава възгледа за българската културна идентичност като традиционно европейска. Подобно разбиране има съществена роля за ангажираността на българското общество и с модерните европейски ценности. То предполага формирането на възкрателност от страна на гражданското общество и отделната личност към политиката на интегриране на България в Обединена Европа.

- Нашето съвремие се характеризира с изобилие на информация, която понякога се превръща в дезинформация, ако личността не е способна да я възприеме, отсее и анализира. Затова в процеса на обучението по история учениците трябва да получават не само знания за основните исторически проблеми и процеси, но и умения да извличат най-същественото от огромния информационен поток и да изграждат собствена позиция.

В съвременното обучение по *История и цивилизация* все повече се слага акцент не

само върху усвояването на учебното съдържание, но и върху методите, чрез които то се усвоява – уменията и навиките, които учениците следва да придобият и развият. Особено внимание се отделя на ценностната ориентация, която се формира у учениците на съответното образователно равнище. Усвояването на методи, техники, ценности е в основата на определени поведенчески норми, както и в практическата приложимост на придобитите знания и възможността за тяхното надграждане и развиване.

Учебната програма е базирана върху някои основни принципи:

- Постигане на ДОО за УС по *История и цивилизация* и по *Гражданско образование* за гимназиалния етап на средната образователна степен. (Вж. забележката след таблицата и приложение 2 на с. 47.)

- Значими и последователни междупредметни връзки както с останалите учебните предмети от културнообразователната област *Обществени науки и гражданско образование*, така и с учебните предмети от останалите културнообразователни области.

- Проблемно-тематичен подход и функционално разпределение на учебното съдържание.

- Баланс между различните аспекти на историческото съдържание (общество, политика, стопанство, изкуство, всекидневие и менталитет).

- Ориентация към значими ценности на съвременността (права на човека, върховенство на закона, демократични институции, национална и европейска идентичност).

- Осигуряване на вариативност и свободен избор както в работата на учителите, така и на авторите на учебници.

В XI клас се изучава системен курс по българска история. Учебното съдържание е ориентирано към затвърдяване на придобитите знания и умения в процеса на цялостното обучение по *История и цивилизация* в училище. Учениците разширяват познанията си за най-стойностните явления в историческото развитие на българите и обогатяват представата си за своята етнокултурна идентичност, което им помага да разберат по-лесно миналото на другите народи. Чрез обучението по родна история те по-добре осъзнават динамиката на общественото развитие и всеотрапните социално-политически, икономически, идеологически и културни промени в света, в който живеем.

Учебната програма за профилирана подготовка по *История и цивилизация* за XI клас предвижда да задълбочи познанията на учениците за историята на българите. Тя има за цел да развие в по-голяма степен практическите умения на учениците, да акцентира върху техните ценностни ориентации и личностното им отношение към съвременния свят.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИЯ В XI КЛАС.

1. Да представи историческото развитие на българския народ като цялостен и комплексен процес.

2. Да разгледа културата на българите като част от балканската и европейската култура.

3. Да разкрие ролята на религията, държавата, етническите и социалните общности за развиването и съхраняването на българската идентичност.

4. Да генерира разбиране за активната роля на човека в историческия процес.

5. Да развива у учениците умения за самостоятелност в боравенето с различни източници и способности за изразяване и отстояване на критическа позиция.

6. Да формира у учениците разбиране за историческата традиция в контактите между българското общество и другите европейски народи, които допринасят за развитието на българите като пълноценна европейска нация.

XI клас – ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ПОДГОТОВКА

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
I. Фундаментите на съвременния свят	<p>Стандарт Установява и обяснява връзката между политически, стопански, идейни и социални промени .</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Устанвява промените в българското общество: преди и след покръстването; след османското завоевание; през епохата на Възраждането; в процеса на изграждане на модерната българска държава; в периода на съветизацията; в периода на преход към демокрация.</p> <p>↔ Стандарт Познава основни политически възгледи, идентифицира политически модели на управление и обяснява развитието на институциите [Вж. I, 3 ГО]</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Открива белезите на основните политически модели в различни периоди от развитието на българската държава. # 2. Обяснява функционирането на държавните институции в съвременна България.</p> <p>Стандарт Представя и обяснява териториални и</p>	<p>Тема 1. Политическо развитие: - българите до идването им на Балканите; - политическо развитие на Средновековна България; - българите без собствена държава; - политическо развитие на българите в модерната епоха; - между демокрацията и комунизма: политическо развитие през съвременността.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Разбира особеностите на политическото развитие на българите. # 2. Открива влиянието на значими световни събития върху политическото развитие на българите. # 3. Разбира ролята на България в политическото развитие на Балканите и в Еърспа в различните исторически епохи.</p>	<p>федерация</p> <p>автономия</p> <p>теокрация</p> <p>коронована демокрация</p> <p>съветизация</p>	<p>На учениците трябва да се даде възможност: - да работят в библиотека;</p> <p>- да извършват проучвателска дейност в музей;</p> <p>- да участват в екскурзии с учебна цел;</p> <p>- да проучват и събират материали за историята на родния край;</p>	<p>Философия: - съвместно формира и използва понятия;</p> <p>- прилага техники на логическо мислене;</p> <p>- прилага правилата за общуване;</p> <p>- разширява познанията за държавата, политическите модели на управление и др.</p> <p>- съдейства за изграждане на критично мислене и активно отношение към заобикалящия свят.</p>

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	<p>обществени промени на Балканите, в Европа и света, като прилага хронологични и пространствени ориентири -</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Представя териториалните и обществени промени на Балканите и в Европа след преместването на центъра на българската държава на юг от река Дунав.</p> <p>⇔ Стандарт</p> <p>Обяснява значимите процеси в еволюцията на съвременния свят и определя мястото на България в тях. [Вж. I, 4 ГО]</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Обяснява избора на България в двете световни войни.</p> <p># 2. Определя особеното място на България в прехода от комунизъм към демокрация.</p> <p># 3. Разбира същността на европейския избор на България.</p> <p>Стандарт</p> <p>Подбира и използва основни понятия при описание, сравнение и анализ на политически събития и процеси.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Разпознава и правилно използва основни исторически понятия (Вж. Колона №4)</p> <p># 2. Проследява развитието на явления и съответстващи им понятия.</p>	<p>Тема 2.</p> <p>Власт и институции:</p> <p>- българската държавност – типология и развитие;</p> <p>- българският държавник;</p> <p>- политически идеологии;</p> <p>- институции на властта.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Познава елементите на приемственост в българската държавност.</p> <p># 2. Разграничава българските пресеки на основните политически идеологии.</p> <p># 3. Проследява развитието на институциите на властта.</p> <p># 4. Сценява ролята на видни български държавници.</p> <p>Тема 3.</p> <p>Общество и обществен живот:</p> <p>- социални типове и структури в българското общество;</p> <p>- гражданското общество у българите – традиции и модернизация;</p> <p>- обществени конфликти и обществено съгласие;</p> <p>- социална промяна и социална</p>	<p>служебно правителство</p> <p>регентство</p> <p>легитимност</p> <p>мажоритарна и пропорционална избирателна система</p> <p>референдум</p> <p>интелигенция</p> <p>консенсус</p> <p>демагогия</p> <p>посткомунистическо общество</p>	<p>- да използват познавателни средства /да извеждат правила, да избират метод/;</p> <p>- да работят в групи по интереси;</p> <p>- да ползват различни източници на информация /вестници, списания, справочници, художествена литература, аудио- и видео-материали, Интернет/;</p>	<p>Български език и литература:</p> <p>- използва знания и развива умения за:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ анализ на различни видове текст, ▪ структуриране на научен текст /резюме, съобщение, доклад, отговор на исторически въпрос/; ▪ изготвяне на план-тезис; ▪ водене на записки; <p>- развива:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ техниките на четене; ▪ писмената култура на учениците, а чрез използваните понятия – обогатява и

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
II. Национално и световно историческо и културно наследство	<p>Стандарт Установява самобитност, приемственост и взаимни влияния между култури и цивилизации. Очаквани резултати: # 1. Дава примери за взаимно влияние между култури и цивилизации през Средновековието. # 2. Открива елементи на традиционния български бит и култура в съвременността.</p> <p>Стандарт Използва познания за националните ценности и традиции при анализ на събития от националната история. Очаквани резултати: # 1. Дава примери за прояви на толерантност в националната история. # 2. Оценява като проява на гражданско поведение спасяването на българските евреи през Втората световна война.</p> <p>Стандарт Познава паметници и традиции, принадлежащи на различни култури. Очаквани резултати: # 1. Дава примери за световно значими паметници в българските земи, принадлежащи на различни култури. # 2. Открива в съвременността традиции, принадлежащи на различни култури.</p>	<p>адаптация. Очаквани резултати: # 1. Открива елементите на гражданското общество в българската съвременност. # 2. Разбира трудностите на българското общество в преход. # 3. Открива случаи на погазване на гражданските права в България.</p> <p>Тема 4. Светът на българите: околна среда и менталитети: - влияние на природогеографската среда; - стопанско развитие и традиции; - ритъмът на живота: представи за света и човека; - исторически измерения на българската самоличност. Очаквани резултати: # 1. Открива устойчивите връзки на българите с обкръжаващия ги свят. # 2. Проследява навлизането на елементите на модерността във всекидневието на българите.</p>	<p>гражданско общество</p> <p>Холокост</p> <p>протекционизъм</p> <p>менталитет</p> <p>идентичност</p> <p>традиционни и официални празници</p>	<p>- да работят в екип;</p> <p>- да разработват индивидуални проекти; [Вж. IV, 5 ГО]</p> <p>- да усвоят и прилагат интерактивни методи: решаване на проблем, симулационни игри, дебат;</p> <p>- да се запознаят със структурата, компетенциите и начините на действие на органите на властта от различни нива: местни, регионални.</p>	<p>езиковата им култура;</p> <p>- прилага критериите за оценка на създаден текст;</p> <p>- разглежда произведения от българската литература като исторически извор и свидетелства на епохата;</p> <p>- чрез сюжети от литературни произведения допринася за пълното, живо и колоритно изграждане на представата за миналото на българите;</p> <p>- улеснява разбирането на характеристики на</p>

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
III. Човекът в историята	<p>Стандарт Установява синхронност или асинхронност, хронологични различия и регионални особености в историческото и културното развитие на различните общества. Очаквани резултати: # 1. Определя хронологичните различия в периодизацията на българската история спрямо световната. # 2. Дава примери за различия в динамиката на развитие на България и нейните съседи.</p> <p>Стандарт Прави оценка за значението на националното и европейското културно наследство в световната цивилизация . Очаквани резултати: # 1. Определя приносите на България в средновековната християнска цивилизация. # 2. Дава примери за присъствие на българите в световните културни и научни постижения.</p> <p>↔ Стандарт Описва и съпоставя еволюцията на правата и свободите на гражданите в различните общества.[Вж. IV, 2 ГО] Очаквани резултати: # 1. Проследява еволюцията на правата и свободите на българските граждани от приемането на Търновската конституция до наши дни.</p>	<p>Тема 5. Култура и духовен живот: - динамика на българското културно развитие: оригиналност и нови влияния; - писменост, книжовност, просвета, образование; - изкуство и памет; - европейски измерения на българската култура. Очаквани резултати: # 1. Разбира богатството от традиции в българската култура. # 2. Открива модерните тенденции в съвременната българска култура. # 3. Познава известни културни паметници от различни исторически епохи.</p> <p>Тема 6. Религии и църква: - дохристиянският светоглед на българите - историческият път на българската православна църква: от архиепископия към патриаршия; - българската църква – между Изтока и Запада; - българската църква – стожер на</p>	<p>културни взаимодействия</p> <p>културен стереотип</p> <p>българска писменост</p> <p>канон в изкуството</p> <p>тангризъм</p> <p>автокефалност</p> <p>униатство</p> <p>икуменизъм</p>	<p>централни; [Вж. II, 3, 4 ГО]</p> <p>- да се запознаят с нормативни актове и законови разпоредби от областта на гражданското право, трудовото право, екологията и др. [Вж. IV, 3, 4 ГО]</p>	<p>различни художествени школи и стилове в българската литература.</p> <p>Чужди езици: - използва разнообразни източници на информация на чуждите езици, които изучава; - използва знанията и уменията си по история и цивилизация в разбирането и възприемането на чуждия език и култура и тяхното влияние върху националната ни култура</p>

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки./			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	<p># 2. Познава статута на българските общности в чужбина.</p> <p>Стандарт Разграничава и оценява идеи и действия на личности в историята .</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Разграничава идеи и действия на личност, свързана с: българската средновековна държава; Българското възраждане; изграждането на следосвобожденска България.</p> <p>Стандарт Установява зависимост между развитието на техниката, икономиката, социалните идеи и всекидневния живот на човека .</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Посочва промените, настъпили във всекидневния живот на българина през епохата на Възраждането в резултат на развитието на техниката и икономиката.</p> <p>Стандарт Оценява значението на използването на научните и техническите открития за динамичния напредък на отделни общества .</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Оценява значението на научно-техническата революция за развитието на българската икономика през Съвременността.</p>	<p>народността;</p> <ul style="list-style-type: none"> - религия, нация, историческа памет; - традиционни религии и религиозни алтернативи. <p>Очаквани резултати: # 1. Разграничава ролята на църквата в живота на българите през различните исторически периоди. # 2. Разграничава ролята на покръстването в живота на българите през вековете.</p> <p>Тема 7. Българите и светът: - българските огнища в средновековния свят; - българите между Европа и Ориента; - българската перспектива за евроинтеграция; - българите по света.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Откроява българските притоци в историята. # 2. Характеризира мястото на българската идентичност в контекста на Европа и Балканите.</p>	<p>диаспора</p> <p>евроинтеграция</p>		<p>Физическа култура и спорт: - представя проявите на масовия спорт;</p> <p>- акцентира върху съвременното развитие на олимпийското движение и идеалите на олимпизма.</p>

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
IV. Източници на историята	<p>Стандарт Извлича и интерпретира информация от различни типове източници /исторически документи, карти, диаграми, снимки, афиши, статистически данни и др./.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Чете и коментира различни видове исторически документи. # 2. Прилага свободно уменията за водене на записки.</p> <p>Стандарт Прави заключения въз основа на съпоставяне на информация от различни исторически източници .</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Прави заключения от два или повече исторически документа с различен произход. [Вж. IV, 5 ГО]</p> <p>Стандарт Различава факти, аргументи, идеи, средства за разрешаване на противоречия .</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Формулира аргументи и привежда доказателства при писмени изложения по конкретен исторически въпрос. [Вж. IV, 4 ГО]</p> <p>Стандарт Изразява критично отношение при анализ на</p>				

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	<p>информация от различни източници -</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Открива и представя различни гледни точки в информация от различни източници. [Вж. IV, 5 ГО]</p> <p>Стандарт</p> <p>Съставя самостоятелно писмени текстове (описание, разсъждение, анализ на документ).</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Съставя самостоятелно план-тезис.</p> <p># 2. Съставя резюме на историческа информация.</p> <p># 3. Разработва в писмена форма определен проблем от българската история.</p> <p># 4. Анализира и писмено обобщава информация от исторически документи.</p>				

XI клас – ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
I. Фундаментите на съвременния свят	<p>Стандарт Установява и обяснява връзката между политически, стопански, идейни и социални промени.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Установява промените в българското общество: след покръстването; след османското завоевание; през епохата на Възраждането; в процеса на изграждане на модерната българска държава; в периода на съветизацията; в периода на преход към демокрация.</p> <p>⇔ Стандарт Познава основни политически възгледи, идентифицира политически модели на управление и обяснява развитието на институциите. [Вж. 1, 3 ГО]</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Открива белезите на основните политически модели в различни периоди от развитието на българската държава. # 2. Характеризира ролята на Търновската конституция като основополагащ документ на модерна България. # 3. Познава принципите на парламентарната демокрация в съвременна България.</p>	<p>Тема 1, Политическо развитие: - българските земи в древността; - политическият живот на българите до идването им на Балканите; - политическото развитие на средновековна България; - българите без собствена държава; - политическото развитие на българите в модерната епоха; - комунистическият експеримент; - България на прага на Третото хилядолетие.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Разбира особеностите на политическото развитие на българите. # 2. Открива влиянието на значими световни събития върху политическото развитие на българите. # 3. Разбира ролята на България в политическото развитие на Балканите и в Европа в различните исторически епохи.</p>	<p>федерация</p> <p>автономия</p> <p>теокрация</p> <p>коронована демокрация</p> <p>съветизация</p> <p>централизация</p> <p>сепаратизъм</p> <p>държавен преврат</p>	<p>На учениците трябва да се даде възможност: - да работят в библиотека;</p> <p>- да извършват проучвателска дейност в музей;</p> <p>- да участват в екскурзии с учебна цел;</p> <p>- да проучват и събират материали за историята на родния край;</p>	<p>Философия: - съвместно формира и използва понятия; - прилага техники на логическо мислене; - прилага правилата за общуване; - разширява познанията за държавата, политическите модели на управление и др. - съдейства за изграждане на критично мислене и активно отношение към заобикалящия свят.</p>

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки /			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	<p>↔Стандарт Обяснява значимите процеси в еволюцията на съвременния свят и определя мястото на България в тях. [Вж. 1, 4 ГО]</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Определя мястото на България в двете световни войни и след тях. # 2. Определя особено място на България в периода на съветизация и в прехода от комунизъм към демокрация. # 3. Разбира същността на европейския избор на България.</p> <p>Стандарт Подбира и използва основни понятия при описание, сравнение и анализ на политически събития и процеси. Очаквани резултати: # 1. Разпознава и правилно използва основни исторически понятия (Вж. колона 4) # 2. Проследява развитието на явления и съответстващи им понятия.</p> <p>Стандарт Представя и обяснява териториални и обществени промени на Балканите, в Европа и света, като прилага хронологични и пространствени ориентири. Очаквани резултати: # 1. Представя териториалните и обществените</p>	<p>Тема 2. Власт, институции, авторитет: - българската държавност – типология и развитие; - българският държавник; - политически идеологии; - национална идея и национализъм; - партии, парламент, правителство; - исторически представи на българите за властта и държавата. Очаквани резултати: # 1. Познава елементите на приемственост в българската държавност. # 2. Разграничава българските проекции на основните политически идеологии. # 3. Проследява развитието на институциите на властта. # 4. Оценява ролята на видни български държавници.</p> <p>Тема 3. Общество и обществен живот: - дохристиянското общество; - християнизацията на българското общество; - социални структури и институции в</p>	<p>служебно правителство</p> <p>регентство</p> <p>легитимност</p> <p>мажоритарна и пропорционална избирателна система</p> <p>референдум</p> <p>инсигнии</p> <p>политически универсализъм</p> <p>национален въпрос</p> <p>интелигенция</p> <p>консенсус</p> <p>демагогия</p>	<p>- да използват познавателни средства (да извеждат правила, да избират метод);</p> <p>- да работят в групи по интереси;</p> <p>- да ползват различни източници на информация (вестници, списания, справочници, художествена литература, аудио- и видеоматериали, Интернет);</p> <p>- да работят в</p>	<p>Български език и литература: - използва знания и развива умения за:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ анализ на различни видове текст; ▪ структуриране на научен текст (резюме; съобщение; доклад; отговор на исторически въпрос); ▪ изготвяне на план-тезис; ▪ водене на записки; <p>- развива:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ техниките на четене; ▪ писмената култура на учениците, а чрез използваните понятия – обогатява и

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	<p>промени на Балканите в процеса на Великото преселение на народите.</p> <p># 2. Проследява териториалните и обществените промени в България след двете световни войни.</p> <p>Стандарт Използва познания и методи от история, литература, философия, изкуство при анализ, обобщение и тълкуване на събития от националната и световната история.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Представя романтичния подход към българското минало чрез примери от литературата и изкуството.</p> <p># 2. Използва познанията си по история, литература и изкуство при представяне на значими личности от българската история.</p> <p>Стандарт Формулира критерии за сравнение на исторически явления и процеси .</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Предлага показатели за сравнение на процеси на консолидация и разединение на българското общество.</p> <p>Стандарт Аргументира ролята на България като фактор за стабилност на Балканския полуостров .</p> <p>Очаквани резултати:</p>	<p>условията на чужда власт;</p> <p>- гражданското общество у българите: традиции и модернизация;</p> <p>- социални типове и структури в българското общество;</p> <p>- обществени контакти и обществено съгласие;</p> <p>- социална промяна и социална адаптация;</p> <p>- мнозинството и малцинствата: исторически представи за социалните малцинства;</p> <p>- история и общество: представите за миналото у българите в различните исторически епохи.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Открива елементите на гражданското общество в българската съвременност.</p> <p># 2. Разбира трудностите на българското общество в преход.</p> <p># 3. Познава елементите на приемственост в българското общество в неговото историческо развитие.</p> <p># 4. Открива случаи на погзване на гражданските права в България.</p>	<p>посткомунистическо общество</p> <p>гражданско общество</p> <p>граждански движения</p> <p>Холокост</p>	<p>екип;</p> <p>- да разработват индивидуални проекти; [Вж. IV, 5 ГО]</p> <p>- да усвоят и прилагат интерактивни методи: решаване на проблем, симулационни игри, дебат;</p> <p>- да се запознаят със структурата, компетенциите и начините на действие на органите на властта от различни нива: местни, регионални, централни;</p>	<p>езиковата им култура (разбиране на смислите);</p> <p>- прилага критерии за оценка на създаден текст;</p> <p>- разглежда произведения на българската литература като исторически извър и свидетелства на епохата;</p> <p>- чрез сюжети от литературни произведения допринася за пълното, живо и колоритно изграждане на представа за миналото на българите;</p>

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
II. Национално и световно историческо и културно наследство	<p># 1. Открива историческите корени на съвременната роля на България като фактор за стабилност на Балканите.</p> <p>Стандарт Проследява развитието на идеи за промени на обществото. Очаквани резултати: # 1. Обяснява краха на комунистическия експеримент. # 2. Разбира перспективите за промяна в процеса на евроинтеграция на българското общество. # 3. Представя българските проекции на съвременните процеси на глобализация.</p> <p>Стандарт Установява самобитност, приемственост и взаимни влияния между култури и цивилизации. Очаквани резултати: # 1. Дава примери за взаимно влияние между култури и цивилизации през Средновековието. # 2. Открива елементи на традиционния български бит и култура в съвременността.</p> <p>Стандарт Използва познания за националните ценности и традиции при анализ на събития от националната история. Очаквани резултати: # 1. Дава примери за прояви на толерантност в</p>	<p>Тема 4. Околна среда, стопанство, всекидневие, менталитети: - особености на природогеографската среда; - стопанско развитие и традиции; - градът като феномен на промяната; - всекидневието и неговите исторически аспекти: балкански и европейски измерения; - ритъмът на живота: представи за човека и властта; - исторически измерения на българската самоличност; - образът на другия; - исторически възгледи на българите за социалните и природните бедствия.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Открива устойчивите връзки на българите с обкръжаващия ги свят. # 2. Проследява навлизането на елементите на модерността във всекидневието на българите. # 3. Познава развитието на представите на българите за света и за човека.</p>	<p>протекционизъм</p> <p>менталитет</p> <p>идентичност</p> <p>традиционни и официални празници</p> <p>етатизъм</p> <p>реституция</p> <p>приватизация</p>	<p>[Вж. II, 3, 4 ГО]</p> <p>- да се запознаят с нормативни актове и законови разпоредби от областта на гражданското право, трудовото право, екологията и др. [Вж. IV, 3, 4 ГО]</p>	<p>- улеснява разбирането на характеристики на различни художествени школи и стилове в българската култура.</p> <p>Чужди езици: - използва разнообразни източници на информация на чуждите езици, които изучава:</p> <p>- използва знанията и уменията си по история и цивилизация в разбирането и възприемането на чуждия език и култура и тяхното влияние върху националната ни култура.</p>

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	<p>националната история.</p> <p># 2. Оценява като проява на гражданско поведение спасяването на българските евреи през Втората световна война.</p> <p>Стандарт Познава паметници и традиции, принадлежащи на различни култури.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Дава примери за световно значими паметници в българските земи, принадлежащи на различни култури.</p> <p># 2. Открива в съвременността традиции, принадлежащи на различни култури.</p> <p>Стандарт Установява синхронност или асинхронност, хронологични различия и регионални особености в историческото и културното развитие на различните общества.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Определя хронологичните различия в периодизацията на българската история спрямо световната.</p> <p># 2. Дава примери за различия в динамиката на развитие на България и нейните съседи и обяснява причините за това.</p>	<p>Тема 5. Култура и духовен живот:</p> <p>- динамика на българското културно развитие: оригиналност и нови влияния;</p> <p>- писменост, книжовност, просвета. образование;</p> <p>- културни и просветни институции на българите;</p> <p>- изкуство и памет: развитие на представите и нормите на изкуството;</p> <p>- масова и елитарна култура;</p> <p>- културно-историческото наследство и неговите употреби;</p> <p>- балкански и европейски измерения на българската култура;</p> <p>- медии и обществено мнение.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Разбира богатството от традиции в българската култура.</p> <p># 2. Открива модерните тенденции в съвременната българска култура.</p> <p># 3. Познава балканските и европейски аспекти на българската култура.</p>	<p>културни взаимодействия</p> <p>културен стереотип</p> <p>българска писменост</p> <p>канон в изкуството</p> <p>религиозна култура</p> <p>светска култура</p>		<p>Физическа култура и спорт:</p> <p>- представя проявите на масовия спорт;</p> <p>- акцентира върху съвременното развитие на олимпийското движение и идеалите на олимпизма.</p> <p><u>Като профилиращи предмети:</u></p> <p>География и икономика:</p> <p>- прилага усвоените умения за работа с карта:</p> <p>- задълбочава познанията за политико-географското положение на България;</p>

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
III. Човекът в историята	<p>Стандарт Прави оценка за значението на националното и европейско културно наследство в световната цивилизация. Очаквани резултати: # 1. Определя приносите на България в средновековната християнска цивилизация. # 2. Дава примери за присъствие на българите в световните културни и научни постижения.</p> <p>* Стандарт Използва знания за исторически и културни традиции като ориентир за идентифициране на принадлежност към култури и цивилизации - [Вж. III, 2 ГО] Очаквани резултати: # 1. Открива историческите аргументи за европейския избор на съвременна България. # 2. Дава примери за етническа и културна принадлежност, като използва исторически знания.</p> <p>⇐ Стандарт Описва и съпоставя еволюцията на правата и свободите на гражданите в различните общества [Вж. IV, 2 ГО] Очаквани резултати: # 1. Проследява еволюцията на правата и свободите на личността в българската държава през различните исторически епохи. # 2. Открива историческите аспекти на</p>	<p>Тема 6. Религии и църква: - историческият път на българската православна църква: от архиепископия към патриаршия; - българската църква – между Изтока и Запада; - традиционните религии в българското общество; - култ и храм; - култови практики и култсв живот; - свещени места и поклоннически пътища; - религиозните алтернативи: ереси и секти; - религия, нация, историческа памет; - църквата и историческите форми на всекидневието.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Разграничава мястото на църквата в живота на българите през различните исторически периоди. # 2. Познава ролята на църквата в изграждане устойчивите структури на българското общество. # 3. Разграничава ролята на религията за формиране на етническа идентичност у различните общности.</p>	<p>тангризъм</p> <p>автокефалност</p> <p>униатство</p> <p>икуменизъм</p> <p>секта</p>		<p>- допринася за разширяване на знанията за глобалните проблеми пред човечеството и в частност пред България – експлозивни, демографски и др.</p> <p>Информационни технологии: - изгражда умения за аъвеждане, структуриране, редактиране и графично оформление на текст;</p> <p>- изгражда умения за съставяне на карта, схема, диаграма, таблица;</p> <p>- улеснява дейностите на учениците за</p>

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	<p>„възродителния процес“ в България.</p> <p># 3. Познава статута на българските общности в чужбина.</p> <p>Стандарт Разграничава и оценява идеи и действия на личности в историята.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Разграничава идеи и действия на личност, свързана с: българската средновековна държава; Българското възраждане; изграждането на модерна и съвременна България.</p> <p>Стандарт Установява зависимост между развитието на техниката, икономиката, социалните идеи и всекидневния живот на човека.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Посочва промените, настъпили във всекидневния живот на българина през Възраждането и съвременната епоха в резултат на развитието на техниката и икономиката.</p> <p>Стандарт Оценява значението на използването на научните и техническите открития за динамичния напредък на отделни общества</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Представя промените в съвременното българско общество вследствие на технологичната</p>	<p>Тема 7 Българите и светът: - българите в средновековният свят; - българите в политическите и религиозните планове на Европа; - българската перспектива за евроинтеграция; - българите по света; - образът на другия: другите за нас; - етнически и религиозни общности.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Откроява българските приноси в историята. # 2. Характеризира мястото на българската идентичност в контекста на Европа и Балканите.</p> <p>Тема 8. Местата на паметта: - исторически извори и техники на интерпретацията им; - тенденции и дискуссионни проблеми в съвременната историография за миналото на българите; - свидетелят срещу документите: устната история и нейните употреби; - институциите на колективната памет; - официални празници, национални символи и исторически традиции;</p>	<p>диаспора</p> <p>евроинтеграция</p> <p>ориентализъм</p> <p>окцидентизъм</p> <p>балканизъм</p> <p>исторически извор</p> <p>архив</p> <p>колективна памет</p> <p>устна история</p> <p>исторически мит</p>		<p>откриване и използване на информация.</p> <p>Природни науки: - разкрива връзката между потребностите на времето и значимите научно-технически открития.</p> <p>Изобразително изкуство: - прилага усвоените умения за работа с произведения на изобразителното изкуство като свидетелства на епохата; - използва произведенията на изкуството за изеличане на информация, като ги съпоставя с</p>

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки /			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
IV. Източници на историята	<p>революция.</p> <p>Стандарт Анализира и оценява участието на личността в историческия процес през различните епохи. Очаквани резултати: # 1. Проявява критично отношение при оценката на исторически личности на основата на обществената значимост на делото им.</p> <p>↔Стандарт Обяснява ролята на езика, религията и традициите за социална обвързаност и различия в обществото [Вж. III, 2 ГО] Очаквани резултати: # 1. Определя ролята на езика, религията и традициите за обособяването на различни групи в българското общество. # 2. Дава примери за консолидиращото действие на езика, религията и традициите.</p> <p>Стандарт Извлича и интерпретира информация от различни типове източници (исторически документи, карти, диаграми, снимки, афиши, статистически данни и др.) Очаквани резултати: # 1. Чете и коментира различни видове исторически документи, като се опира на налична информация и</p>	<p>- различните истории. Очаквани резултати: # 1. Оценява значението на историческите източници за разбиране на миналото. # 2. Разбира ролята на историческата памет за формиране символиката на съвременната българска държавност.</p> <p>Тема 9. От Европа към Европа: драмата на българския цивилизационен избор: - пскръстване и християнизация; - българската писменост и книжовност сред източноевропейските народи; - българи – духовни водачи на християнските народи; - възрожденските измерения на Европейското просвещение; - българския модернизационен проект: демократия, парламентаризъм, права на човека; - съвременна България и европейската интеграция; - етническа толерантност и национална непримиримост. Очаквани резултати: # 1. Проследява отделните</p>	българска писменост		<p>други източници;</p> <p>- улеснява разбирането на характеристики на различни школи и стилове.</p> <p>Музика: - намира отражението на духа на времето в творчеството на известни български композитори;</p> <p>- улеснява разбирането на характеристики на различни школи и стилове.</p>

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	<p>придобива самостоятелно нова.</p> <p># 2. Прилага свободно уменията за водене на записки.</p> <p>Стандарт Търси, подбира и обработва информация с помощта на средствата и ресурсите на ИКТ.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Подбира и обработва информация по зададена тема. # 2. Обработва информация от традиционни източници посредством ИКТ.</p> <p>Стандарт Прави заключения въз основа на съпоставяне на информация от различни исторически източници.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Прави заключения от два или повече източника с различен произход и съдържание. [Вж. IV, 5 ГО]</p> <p>Стандарт Различава факти, аргументи, идеи, средства за разрешаване на противоречия.</p> <p>Очаквани резултати: # 1. Формулира аргументи и привежда доказателства при писмени изложения по конкретен исторически въпрос. [Вж. IV, 4 ГО] # 2. Изразява собствена позиция въз основа на представени факти, аргументи и идеи.</p>	<p>исторически етапи на българската принадлежност към Европа.</p> <p># 2. Разбира особеностите на българския цивилизационен избор в различните исторически епохи.</p> <p># 3. Познава традициите на българската културна, политическа, социална принадлежност към Европа.</p>			

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	<p>[Вж. IV, 4 ГО]</p> <p># 3. Определя причини и следствия и ги иерархизира.</p> <p>Стандарт Изразява критично отношение при анализ на информация от различни източници.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Преценява степен на достоверност на исторически източници. [Вж. IV, 5 ГО]</p> <p># 2. Открива и представя различни гледни точки в информация от различни източници. [Вж. IV, 5 ГО]</p> <p>Стандарт Съставя самостоятелно писмени текстове (описание, разсъждение, анализ на документ) по съпътстващи въпроси.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Съставя самостоятелно план-тезис.</p> <p># 2. Съставя резюме на историческа информация.</p> <p># 3. Разработва в писмена форма определен проблем от българската история.</p> <p># 4. Анализира и писмено обобщава информация от исторически документи.</p> <p># 5. Спазва правилата на писане на есе. [Вж. IV, 5 ГО]</p> <p>Стандарт Служи си с основни техники за самостоятелно набавяне, представяне, аргументиране и анализ</p>				

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание /теми, понятия, контекст и дейности, междупредметни връзки/			
Ядро	Очаквани резултати на ниво учебна програма	Очаквани резултати по теми	Основни нови понятия /по теми/	Контекст и дейности за цялата програма	Възможности за междупредметни връзки
Колона 1	Колона 2	Колона 3	Колона 4	Колона 5	Колона 6
	<p>на данни.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Използва различни подходи за дефинирането на основни исторически понятия.</p> <p># 2. Самостоятелно подготвя цялостно представяне на дадено събитие или проблем по предварително посочени източници на информация. [Вж. IV, 5 ГО]</p> <p>Стандарт</p> <p>Открива противоречия и формулира решения на проблеми.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Открива проекции на историческа приемственост при анализ на събития и явления от съвременната българска история и формулира решения.</p> <p>Стандарт</p> <p>Преструктурира информация и съставя писмени текстове разсъждения по конкретен проблем.</p> <p>Очаквани резултати:</p> <p># 1. Прилага правилата на писане на есе.</p> <p># 2. Логически преструктурира и обобщава информация при анализ на разнообразни исторически източници.</p> <p># 3. Подготвя текст разсъждение по зададен проблем от съвременната българска история. [Вж. VI, 5 ГО]</p>				

V. СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА.

Критериите за оценяване са свързани преди всичко с насърчаването и стимулирането на по-нататъшното самостоятелно усвояване на нови знания и умения, като акцентът се поставя главно върху овладяването на специфични умения и развиването на компетенции. Особено важно е да се отбележи, че съдържанието на колона *Ценостна ориентация и поведение* в таблицата е значим съществен компонент на целите на обучението по учебния предмет, тяхна иманентна характеристика и проектиран резултат, но не подлежи на оценяване.

Предлаганите методи и форми на оценяване са само предложения, основани на образователни теории и технологии и на добрата педагогическа практика. В този смисъл те имат препоръчителен характер. Използването им не трябва да се възприема като задължение на учителя или да служи като атестация за неговата работа.

Първо равнище: разпознаване – възприемане

<i>Знания</i>	<i>Умения</i>	<i>Ценостна ориентация и отношение</i>
<ul style="list-style-type: none"> • възпроизвежда факти и събития, имена на личности и тяхната дейност; • разполага хронологически протичането на даден събитие или събития; • подбира измежду няколко точното и пълното определение на основните понятия. 	<ul style="list-style-type: none"> • дава примери за определен исторически проблем. Работи с историческа карта и други графични източници; • извлича основна информация от различни източници; • приглежда добра езикова култура. 	<ul style="list-style-type: none"> • работи в сътрудничество с учителя и съучениците си; • проявява чувство за отговорност; • проявява самостоятелност и активност в час; • уважава чуждото мнение.

Второ равнище: разбиране – отговаряне

<i>Знания</i>	<i>Умения</i>	<i>Ценостна ориентация и отношение</i>
<ul style="list-style-type: none"> • определя самостоятелно същността на даден процес или явление; • изяснява елементите, които си взаимодействат при развитието на определен процес; • посочва основните елементи на значим проблем от националната история; • обяснява основното съдържание на историческите понятия. 	<ul style="list-style-type: none"> • подбира информация по зададена тема от традиционни източници; • преценява степента на достоверност на исторически източници; • изработва таблици, схеми, карти по зададени данни; • сравнява и анализира в устна и писмена форма сходни исторически процеси и явления. 	<ul style="list-style-type: none"> • умее да работи в екип; • проявява критичност и възискателност към себе си и другите; • проявява толерантност и готовност за приемане на различни или противоположни становища; • оценява собственото и чуждото културно наследство.

Трето равнище: прилагане – анализиране

Знания	Умения	Ценностна ориентация и отношение
<ul style="list-style-type: none"> • установява и анализира връзката между политически, идейни и социални явления и процеси; • излага исторически аргументи, за да изяви актуални проблеми от развитието на българското общество; • борави свободно с историческите понятия. 	<ul style="list-style-type: none"> • обработка, логически структурира и обобщава информация при анализ на разнообразни исторически източници; • изразява собствени позиции въз основа на представени факти, аргументи, идеи; • изяснява свободно в устна или писмена форма определен исторически проблем. 	<ul style="list-style-type: none"> • отнася се критично към разнообразните източници на информация; • открива проблеми и търси самостоятелно решение; • изказва мнение по проблемите в обществото и проявява готовност да участва в обществения живот; • уважава основните права и свободи на личността и съвременните граждански и демократични ценности; • съдейства за опазване на културно-историческото наследство.

VI. МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ ПО ПРИЛАГАНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА, ПРЕДНАЗНАЧЕНИ ЗА УЧИТЕЛИТЕ ПО ИСТОРИЯ.

Колона 2: „Очаквани резултати на ниво учебна програма“ – съдържа стандартите, чието постигане се осъществява чрез усвояване от учениците на проблемите, дефинирани в **колона 3**. Под всеки стандарт в **колона 2** са изброени отделни очаквани резултати, които водят до постигането на съответния стандарт в края на учебната година.

Много важно е да се обърне внимание, че в **колона 3: „Очаквани резултати по теми“** – посочените в учебната програма теми определят проблематиката на периода, изучаван в X клас, но не представляват хронологическо структуриране на учебното съдържание. Поради това тези теми не трябва да се възприемат като учебни теми и да се изисква задължителното им включване в годишното разпределение на часовете.

Забележка:

1. Изписването на знак * пред съответния **стандарт в колона 2** на таблиците в учебните програми по *История и цивилизация* означава, че очакваните резултати по този * **Стандарт** се отнасят към посочения (посочените) в скоби [.....] стандарт (стандарт) от Държавните образователни изисквания за учебно съдържание по *Гражданско образование*. (Вж. **приложение 2** към учебните програми по *История и цивилизация*);

2. В скоби [.....] след отделни **очаквани резултати в колоните 2 и 3** на таблиците в учебните програми по *История и цивилизация* е посочено към кой (кои) стандарт (стандарт) от Държавните образователни изисквания за учебно съдържание по *Гражданско образование* се отнася съответният очакван резултат (Вж. **приложение 2** към учебните програми по *История и цивилизация*);

3. Изписването на знак ⇔ пред съответния стандарт в **колона 2** на таблиците в учебните програми по *История и цивилизация* показва пълното му съответствие с определен стандарт от Държавните образователни изисквания за учебно съдържание по *Гражданско образование*. (Вж. **приложение 2** към учебните програми по *История и цивилизация* на с. 47.)